

מראי מקומות- בבא מציעא קי"ד

(א) **איבעיא להו, מהו שיסדרו בבעל חוב- לכאור** יש לעי, הרי לעיל (קיג:) אי' בברייתא דקתני בפירוש דמסדרין לבע"ח. וכ' הרמב"ן דכוונת שאלת הגמ' הוא האם ההלכה דמסדרין או לא, דלפי דבריו נח' רשב"ג ורבנן באם מסדרין או לא, ולכן השאלה הוא כמי קיי"ל. אבל התוס' רי"ד כ' דאליבא דרשב"ג לא מיבעיא לן, דודאי ס"ל דאין מסדרין, וכל השאלה הוא אליבא דרבנן נולא ביאר למה לא הביא הגמ' מברייתא דלעיל, דמבואר דמסדרין, וצ"ע. וע"ע בחכמת מנוח מש"כ לדייק בדעת רש"י, דמשמע דס"ל דשאלת הגמ' אליבא דרשב"ג היא, וק', הרי אמרי' לעיל דאם מזבנינן, ודאי אין מסדרין, ע"ש מש"כ לפרש שי' רש"י.

(ד) **ולא, והכתיב ואכלת ושבעת וברכת- בביאור** הענין, ע' ברבנו בחיי (דברים ח', י'), דבתחלה כ' דכל הענין של ברכה הוא לתועלת המברך, ולא לתועלת ד'. ושוב כ' דעל דרך הקבלה הרי יש איזה תוספת "רוח הקודש" ע"י הברכה, וכמו דמצינו בברכות (ז.) דהקב"ה אמר לר' ישמעאל בן אלישע לברכו. אלמא שיש ענין של ברכה כלפי שמיא. והוא דע"י הברכה איכא תוס' רוח הקודש אצל הקב"ה, וממילא אי' ברכה טפי בעולם, ע"ש בביאורו.

(ה) **אשכחי רבה בר אבון לאליהו דקאי בבית הקברות- וע' בפלפולא חריפתא (ק')** שנתקשה בזה, אפי' אם הי' מותר לאליהו להיות בבית"ק של עכו"ם, למה הי' צריך להיות שם דוקא, האם לא הי' יכול להראות לו במקו"א. וזה ק' בפרט לפי מש"כ תוס' והרא"ש (מ"ז), דלעולם קיי"ל דקברי עכו"ם מטמאין, ודחויי הוא דקא מדחי לי', ועיקר טעם ההיתר הוא משום דרוב ארונות יש בהם פותח טפח, ואף גזרו על כל ארונות, אבל במקום מצוה, כגון לצאת לקראת מלך, לא גזרו, וא"כ ודאי ק' למה כאן נראה לו בבית"ק. וכ' החתם סופר ע"פ מה דאי' בתענית (טז.), שהולכים על הקברות לומר שאנו חשובים כמתים לענין צער, ואף בקברי עכו"ם כן. והי' רוצה אליהו להראות לרבה בר אבון דהוי עמו בצרה של עניות, אבל כיון שהי' כהן לא הי' יכול ללכת לבית"ק של ישראל, ולכן נראה לו בשל גוים דוקא.

(ב) **ומה ערכין שאין מחזירין מסדרין- הק' תוס',** כיון שמסדרין ומניחין לו שיעור המפורש במשנה, א"כ מה חזרה שייך, הרי מניחין לו לגמרי כדי צרכו. ותי' בשם ר"ת דכשנוטל ממנו בתורת פרעון מסדרין, אבל כשנוטל ממנו בתורת משכון אין מסדרין, ואז נוגע להחזיר. והוסיף הרא"ש (מ"ז) ביאור, דלפי"ז למ"ד דאין מסדרין, היינו דכשנוטלו בתורת פרעון, נוטל הכל ואין מחזיר כלום. וכ' הנמוקי יוסף (סט: בדפיו) דאין שייך חזרת משכון אלא באצטלית של ק' מנה, שאין מניחין אותה לגמרי, אלא נוטלה ומחזירה כל ל' יום, ולאחר ל' יום מוכרה ויהיב לי' דחזיא לי'. א"נ, שייך חזרת במשכון שעבר ומשכן, דאף שלא הי' רשאי לעשות כן, עכשיו יש דין דחזרה.

(ג) **ויחזירו בהקדש- ע' באהבת חסד (ח', ה'),** שהביא מח' הראשונים אם בחיובי ממון אחר, מלבד הלואה ממש, יש דין השבת העבוט. והביא דעת בעל התרומות הוא שאין דין השבת העבוט בשאר חיובים, ובנתיב חסד (שם, י"ט), הק' עליו, א"כ מה שייך ללמוד בהקדש שיהי' דין השבת העבוט, הרי בבעל חוב גופא לא שייך הדין אלא דרך הלואה, ובהקדש אין שייך הלואה, אלא שנודר איזה סכום מעות להקדש, והניח בקו'.

(ו) **א"ל, מהו שיסדרו בבעל חוב- הק' המהרצ"ח,** הלא כלל הוא בידינו, דתורה לא בשמים היא, וא"כ למה שאל לאליהו מהו הדין, הרי לכאור' איננו סומכין על פסק של אליהו. וכ' דהיכא דאליהו אומר כן מעצמו, בלא מקור וראי', אז שפיר אמרי' דתורה לא בשמים היא, דהכרעתו של אליהו לאו הכרעה היא. אבל כאן ששאל אותו מנין [ואף דאין גירסתנו כן, מ"מ עכ"פ בתשובתו הביא מקור לדבריו], א"כ שפיר יכול לומר לנו הלכה היכא שיש לה מקור. א"נ, אם יש לו איזה סברא או ראי', בזה שפיר יהיו אנו

הערות (מ"ח, ט"ז) שהעיר על תי' של תוס', דהא אף אם פקוח נפש הוא, הרי ודאי אין שום מצוה להחיות מתים. והוכיח מכאן דמה דפקוח נפש דוחה כל מצוות שבתורה, אי"ז משום מצוות הצלת נפשות, אלא דפקוח נפש גרידא דוחה המצוות. **אולם ע' באגרות משה (יו"ד ב', סי' קע"ד, סוף ענף א')** שכ' דודאי א"א לומר דמיירי תוס' לענין פקו"נ של הילד, שהרי ודאי אין חיוב להחיות נפש של מת, וא"כ ודאי אינו יכול לדחות האיסור של טומאת כהונה בשביל זה, אלא י"ל דכוונת תוס' הוא לפקו"נ של האם, שהיתה מצטערת הרבה, וא"כ בשבילה שפיר הי' יכול לעבור, או דלמא פקו"נ של אליהו עצמו, דודאי הי' מצטער הרבה על מיתת הילד [אולם לפי"ז הדרה הקו' לדוכתי', למה כ' תוס' דוקא שהי' ברור אצלו שהי' יכול לחיות, הרי ודאי אפי' ספק פקו"נ מותר, וצ"ע].

(ט) רשב"י אומר, קבריהן של עכו"ם אין מטמאין- ע' בתוס' שכ' דאליהו הי' דוחה אותו בזה, וזה לא הי' עיקר טעמו, שהרי לא קיי"ל כרשב"י אלא כרשב"ג, דאסר מדורות של עכו"ם משום אהל. אלא דטעם דאליהו הי' משום דרוב ארונות יש בהם פותח טפח, ואף דבעלמא גזרו מדרבנן אף בכה"ג, אף יש מקומות של גזרו, כגון יוצא לקראת מלך, וכ' הפלפולא חריפתא (ק') דגם מה שהראה עצמו לרבה בר אבוחה הי' מצוה, ע"ש לביאורו (וע' לעיל מה שהבאנו בענין זה). עוד כ' תוס' להוכיח דאליהו הי' מדחהו, מהא כשהי' קובר את ר"ע, אמר דצדיקים אינם מטמאים, ובאמת טעמו הי' משום שהי' ר"ע מת מצוה, שהיו יראים לקוברו משום שהי' א' מהרוגי מלכות. אולם ע' ברמב"ן על התורה (במדבר י"ט, ב'), שכ' דמן הדין צדיקים אינם מטמאים, לפי שהטומאה בא מעטיו של נחש, וצדיקים שמתים בנשיקה אין להם טומאה. וע' בפתחי תשובה (יו"ד שע"ב, ב') שכ' דהנהגים להשתטח על קברי צדיקים אין יכולים לסמוך אהא דאמר אליהו, שהרי כבר כ' תוס' דלא הי' אלא דחיי'.

(י) קבריהן של עכו"ם אין מטמאין- הק' הנמוקי יוסף (סט: בדפיו), למה לא חשש אליהו לטומאת משא, שהרי אין גוים נתמעטים אלא מטומאת אהל, ולא מטומאת משא. ותי' בשם רש"י שידוע הי' אליהו שלא הי' שם עצם

יכולין לפסוק כן ע"פ הסברא או הראי'. **וע"ע בשו"ת חתם סופר (ו', צ"ח, ד"ה אבל האמת)** שכ' שיש ב' אופנים שאליהו בא לאיזה מקום. או בנשמתו לבד, כמו שבא לכל ברית מילה (ועפ"ז ביאר איך יכול אליהו לבוא בשבת לכל בריתות, אף שהם חוץ לתחום), או אף בגופו, כמו שנראה לאמוראים כמה פעמים (וכשיבא במהרה, יבא בגופו, ויסמוך את חכמי ישראל, לפי שיש לו סמיכה או מאחיה השילוני, או ממשה למ"ד פנחס זה אליהו). והנה, היכא דבא בנשמתו, אינו מחוייב במצוות, שהרי מתים חפשי מן המצוות, וגם נשמה בעצמו פטור מן המצוות, ואז ודאי אין יכולין לסמוך על פסקיו. אבל היכא דבא בגופו, אז שפיר חייב במצוות, ולכן שאל לו רבה בר אבוחה ולא כהן אתה, דהא אז בא בגופו, וחייב במצוות. ועפ"ז יבואר ג"כ למה הי' יכול להשיבו, דהא כשהוא מלובש בגופו, הוי בשר ודם בעולם הזה הוא, וודאי יכול ליישב קושיות ואיבעיות, דאין לנו חכם גדול ממנו.

(ז) כתי' ולא יראה בך ערות דבר- פרש"י, בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערות דבר, וכו'. ויש לע', למה אין עצה שיהי' יכול לשמוע ברכה מאחר, ויהי' יוצא מדין שומע כעונה. וע' בפרישה (יו"ד א', ל"ו), שכ' שזה אינו עצה, דהא גם אינו יכול להרהר בדברי תורה, ולכן אינו יכול לכוין לצאת ע"י אחר [ויש לע' אם יש להביא ראי' מזה לגור של שומע כעונה, ואכ"מ], א"נ י"ל דמיירי שהוא ערום לגמרי, וערותו הוא כנגד האחר, ולכן גם לא יהי' חבירו יכול לברך ולהוציא.

(ח) לא כהן הוא מר- הק' תוס', אם כהן הוא, א"כ איך החי' בנה של האלמנה. ותי' דכיון שברור הי' לו שיחיהו, לכך הי' מותר משום פקוח נפש. ולכא' תמוה, אם שאלה של פקוח נפש הוא, א"כ למה צריך להיות ברור לו שיחיהו, תיפוק לי' דספק פקוח נפש ג"כ מותר. והביא בהערות הגרי"ש שמתרצים דה"מ כשיש חזקת חי, אבל כשכבר מת אסור, אלא רק כשברור שיחיהו מותר. ובתוס' הרא"ש כ' דאולי ע"פ הדיבור הי' שמחיהו. ובתוס' ר' פרץ תי' די"ל דלא מת ממש אלא נתעלף, וע"ש עוד מש"כ בזה. **וע"ע בקובץ**

דיני רבית, ומה דחקה רש"י לפרש בענין דיני רבית, ע"ש מש"כ בזה, והניח בצ"ע.

(ד) **בד"א שמשכנו שלא בשעת הלואתו- פרש"י**, בבית דין. והק' בהערות להגרי"ש, הא ברמב"ם ושו"ע כ' שאין חילוק בין אם הוא בב"ד או לא, לעולם יש דין חזרה. וע"ש שרוצה ליישב ע"פ שי' הראב"ד בהשגות על בעה"מ, שנקט דדין חזרה הוא רק היכא שמשכנו בב"ד, ולא היכא שנתן לו מרצונו.

(טו) **תני ר' שיזבי קמי' דרבא, וכו'- ע' בפרש"י** בכל הסוגיא, וע' באהבת חסד (א', ח', נתיב החסד ז') מה שהק' על פירוש רש"י בסוגיין, ובמה שכו' לפרש כל הסוגיא באופן מחודש, ע"פ מה דאי' בירושלמי (הל' י"ב), דביאת השמש פעמים יכול להיות זריחת השמש, ופעמים יכול להיות שקיעתה, ע"ש.

(טז) **שומטו מעל בניו- כ' השטמ"ק בשם הרמ"ך**, דמסתימת לשון הגמ' משמע דאף יכול ליכנס לביתם ליטול המשכון מבניו, דמה דקיי"ל דאינו יכול ליכנס לביתו, היינו כדי שיהי' הלוח יכול להביא לו פחות שבכלים, אבל כאן, הרי זה גופא הוי המשכון של המלוה, וגם לא צריך שליח ב"ד כלל, שהרי נפיק ליי מתורת הלואה, וסיים בצ"ע.

כשעורה לטמאו במשא. והביא מהספר יראים שאין כהן מוזהר אלא על טומאות המפורשות במת, אבל טומאת משא, שאין מפורש במת דוקא, אז אין הכהן מוזהר בהם, דדינם כמו טומאת נבלה, שאין הכהן מוזהר בה.

(יא) **בארבעה לא מצינא- פרש"י**, היינו מועד נשים ונזיקין, שכן נוהגות בזמן הזה, וגם קדשים, אף שאינו נוהג בזמן הזה, מ"מ הרי אמרי' דת"ח העוסקין בהל' עבודה בכל מקום, מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבמה"ק. ולכאו' משמע מדברי רש"י דדין זה שייך רק בקדשים. אולם ע' ברוח חיים (אבות ו', א', ד"ה זוכה לדברים הרבה), שכ' "עוד, כי זוכה לקיים כל התרי"ג מצות, אף אותן שא"א לקיים בזמן הזה, וכמאמר חז"ל, כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה", ולכאו' משמע מזה דבכל התורה נאמר מימרא זו, ולדבריו עדיין יש לעי' מהו המעליותא ללמוד קדשים יותר מזרעים וטהרות, הרי גם בזרעים וטהרות הרי הוא כאילו עושה אותן ענינים

נאוולי י"ל ע"פ מה דאי' בתענית (כו: דהקב"ה אמר לאברהם דבזמן שאין להם בהמ"ק, אמרו לפני סדר קרבנות ואמחול להם, וזהו נעשה בעיקר ע"י לימוד הענינים).

(יב) **סחט גלימא ריחא, זבני' בתריסר אלפי דינרי**, פלגינהו לחתנוותי'- כ' המהרש"א, שלא רצה ליהנות מריחן, לכך זבני', וממעותיו לא רצה ליהנות, לכך פלגינהו לחתנוותא. וכע"ז אי' במהרצ"ח, דלא הי' רצה ליהנות ממעשה נסים. וכ' המהרש"ל דלכן לא רצה ליתן אף לבניו, שהן בני ירושה, דזה דומה טפי ליהנות בעצמו.

(יג) **הא עשיר שכיב, מאי קאמר- פרש"י**, וכי בשביל שהוא עשיר מותר לשכוב על טליתו, הרי ריבית הוא. וע' בנפש חי' שביאר דקו' הגמ' הוא על לשון הברייתא, דאי"ז קו' על דיוק מן הפסוק, שהרי רבית שאינה קצוצה מותר מן התורה, וא"כ מצד דיני רבית לא יהי' קו', ורק לשון הברייתא קו', דמשמע דמותר מדינא לשכוב על טלית של עשיר, וזה תמוה, שהרי רבית שאינה קצוצה אסורה מדרבנן. אולם ע"ש שהעיר דלכאו' הי' שייך לפרש דקו' הגמ' הוא מצד דיני גזל, ולא מצד